

УДК 657.633:339.1

Садовська І. Б.,

irina_sadovska@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-7081-8524,

д.е.н., проф., завідувачка кафедри обліку і оподаткування, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Публікація висвітлює питання методики контролю операційної діяльності в системі менеджменту торговельного підприємства в умовах цифровізації бізнес-процесів, розвитку електронної комерції, посилення операційних ризиків та трансформації систем внутрішнього контролю. На основі проведеного аналізу наукових публікацій встановлено, що сучасні системи внутрішнього контролю поступово трансформуються від традиційного документального контролю до інтегрованих цифрових систем управління операційними ризиками. Виявлено різні підходи щодо визначення сутності внутрішнього контролю операційної діяльності торговельного підприємства. У сучасних наукових підходах внутрішній контроль дедалі частіше трактується як інтегрована система операційного менеджменту, спрямована на попередження порушень та мінімізацію ризиків у режимі реального часу. Встановлено залежність між рівнем цифровізації торговельної діяльності та необхідністю трансформації методики внутрішнього контролю. Доведено, що розвиток комерційної комерції, автоматизованих систем продажу, CRM та ERP-платформ, цифрових логістичних систем і онлайн-платежів формує нові ризики шахрайства, маніпулювання даними, кіберзагроз та не виявлення порушень у торговельних операціях. Використання цифрових інструментів контролю забезпечує підвищення оперативності моніторингу, точності аналітики та ефективності управління ризиками. Обґрунтовано, що найбільш проблемними ділянками контролю залишаються операції з готівкою, списання товарів, повернення товарів, інвентаризація товарних запасів, закупівельні операції, онлайн-продажі та операції з маркетинговими бонусами. Доведено, що ефективна система внутрішнього контролю повинна бути орієнтована не лише на виявлення порушень, а передусім на їх попередження шляхом формування адаптивного контрольного середовища, розвитку корпоративної етики, чіткого розподілу відповідальності та цифровізації контрольних процедур. Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямку розвитку системи внутрішнього аудиту на базі штучного інтелекту, прогнозне управління ризиками, механізми контролю, орієнтовані на ESG, цифрового моніторингу торговельних операцій, кібербезпеки внутрішнього контролю та інтеграції штучного інтелекту у систему управління ризиками торговельних підприємств.

Ключові слова: внутрішній контроль, операційна діяльність, торговельне підприємство, ризик-орієнтований контроль, операційний аудит, внутрішній аудит, цифровий контроль, AI-аудит.

Sadovska I. B.,

irina_sadovska@ukr.net, ORCID ID:0000-0002-7081-8524

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Taxation, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk

METHODOLOGY OF CONTROL OF OPERATIONAL ACTIVITIES IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF A TRADE ENTERPRISE

Abstract. The publication highlights the issue of the methodology of control of operational activities in the management system of a trade enterprise in the conditions of digitalization of business processes, development of e-commerce, strengthening of operational risks and transformation of internal control systems. Based on the analysis of scientific publications, it was determined that modern internal control systems are gradually transforming from traditional documentary control to integrated digital systems of operational risk management. Different approaches to determining the essence of internal control of the operational activities of a trade enterprise have been identified. In modern scientific approaches, internal control is increasingly interpreted as an integrated system of operational management aimed at preventing violations and minimizing risks in real time. The relationship between the level of digitalization of trade activities and the need to transform internal control methods has been determined. It is proven that the development of commercial commerce, automated sales systems, CRM and ERP platforms, digital logistics systems and online payments creates new risks of fraud, data manipulation, cyber threats and failure to detect violations in trade transactions. The use

of digital control tools ensures increased efficiency of monitoring, accuracy of analytics and efficiency of risk management. It is substantiated that the most problematic areas of control remain cash transactions, write-offs of goods, returns of goods, inventory of goods, purchasing transactions, online sales and transactions with marketing bonuses. It is proven that an effective internal control system should be focused not only on detecting violations, but primarily on their prevention by forming an adaptive control environment, developing corporate ethics, clear distribution of responsibilities and digitalization of control procedures. Prospects for further research in the direction of developing an internal audit system based on artificial intelligence, predictive risk management, ESG-oriented control mechanisms, digital monitoring of trading operations, cybersecurity of internal control and integration of artificial intelligence into the risk management system of trading enterprises are outlined.

Keywords: internal control, operational activities, trading enterprise, risk-oriented control, operational audit, internal audit, digital control, AI-audit.

JEL Classification: M42, M49, L81

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2026-86-20>

Постановка проблеми. Сучасний розвиток торговельних підприємств характеризується високим рівнем цифровізації бізнес-процесів, активним розвитком електронної комерції, автоматизацією логістичних операцій, використанням ERP- та CRM-систем, а також зростанням масштабів онлайн-торгівлі. Водночас трансформація торговельної діяльності супроводжується посиленням операційних ризиків, збільшенням кількості шахрайських схем, кіберзагроз, маніпулювання даними та ризиків не виявлення порушень у системі внутрішнього контролю. У цих умовах традиційні підходи до організації контролю операційної діяльності втрачають ефективність та потребують суттєвого оновлення відповідно до сучасних міжнародних тенденцій внутрішнього контролю на основі ризиків та цифрового аудиту.

Особливостями торговельної діяльності є значна кількість операцій, висока швидкість товарообігу, складність логістичних процесів, багатоканальність продажів та наявність значного обсягу ризикових операцій. Найбільш проблемними залишаються операції з товарними запасами, готівковими коштами, поверненням товарів, бонусними програмами, закупівельними операціями, операціями електронної комерції та взаєморозрахунками з контрагентами. Високий рівень автоматизації торговельних процесів формує нові виклики для систем внутрішнього контролю, зокрема ризики кібершахрайства, несанкціонованого доступу до інформаційних систем, маніпулювання електронними даними та ризики шахрайства на основі штучного інтелекту.

Світові наукові тенденції сьогодення свідчать про трансформацію систем внутрішнього контролю у напрямі комплаєнс-контролю, постійного моніторингу та інтегрованого управління ризиками. Міжнародна практика демонструє, що сучасна система контролю повинна бути орієнтована не лише на виявлення порушень, а насамперед на їх попередження шляхом автоматизованого моніторингу бізнес-процесів, формування контрольного середовища та впровадження превентивних контрольних процедур.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень у сфері внутрішнього контролю та операційного

аудиту, недостатньо розробленими залишаються питання методики контролю операційної діяльності та торговельних підприємств в умовах цифрової трансформації бізнесу.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю формування сучасної методики та організації внутрішнього контролю операційної діяльності торговельних підприємств, здатної забезпечити ефективне управління ризиками, попередження порушень, підвищення економічної безпеки та стійкості підприємств в умовах цифровізації економіки та розвитку глобальних торговельних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика вибору оптимальної методики й організації контролю операційної діяльності торговельних підприємств широко висвітлюється у публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених. Вітчизняні вчені акцентують увагу на вдосконаленні методики контролю товарних операцій, зокрема: О. Г. Дроздова [1], Н. Б. Кашена, Н. М. Носач та Г. Л. Чміль [2], І. Копчикова [3], М. В. Тарасюк [9]. Методологічні та організаційні аспекти торговельної діяльності розкрито в публікаціях науковців: П. О. Куцика [4; 5], В. І. Бачинського [4], Л. Г. Медвідь [6], В. П. Пантелєєва [7], О. А. Полянської [6], О. С. Пристемського, А. Ж. Сакун [8], Хариневич-Яворської [6], І. Яремка [10]. Сучасні дослідження демонструють різні наукові підходи до трактування сутності внутрішнього контролю операційної діяльності. Частина науковців розглядає внутрішній контроль як систему перевірки достовірності облікових даних та виявлення порушень. Інші дослідники трактують внутрішній контроль як стратегічний елемент системи ризик-менеджменту.

Міжнародні професійні організації, зокрема The Institute of Internal Auditors (IIA), Deloitte, KPMG, PwC, EY та Protiviti, у сучасних дослідженнях акцентують увагу на розвитку цифрового внутрішнього контролю, інтеграції великих даних у систему управління ризиками, автоматизації контрольних процедур та впровадженні штучного інтелекту. Особливу увагу приділено проблемам контролю електронної комерції, кіберризиків та забезпечення прозорості бізнес-процесів у торговельній діяльності.

У міжнародній практиці активно розвивається концепція превентивного контролю, відповідно до якої система внутрішнього контролю повинна бути спрямована насамперед на попередження ризиків, а не лише на виявлення вже здійснених порушень. У сучасних дослідженнях обґрунтовується необхідність інтеграції внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, комплаєнс-контролю та цифрових систем управління ризиками в єдину систему.

Попри значну кількість наукових досліджень, недостатньо розробленими залишаються питання: методики превентивного контролю; організації контролю операцій електронної комерції; управління ризиками цифрових торговельних платформ; контролю операцій в ERP-системах; кібербезпеки внутрішнього контролю; інтеграції ESG-ризиків у систему внутрішнього контролю торговельних підприємств.

Постановка завдання. Метою публікації є поглиблене дослідження методики та організації внутрішнього контролю операційної діяльності торговельних підприємств, здатної забезпечити ефективне управління ризиками, попередження порушень, підвищення економічної безпеки та стійкості підприємств в умовах цифровізації економіки та розвитку глобальних торговельних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна система управління торговельним підприємством функціонує в умовах високого рівня невизначеності, цифровізації бізнес-процесів, розвитку електронної комерції, автоматизації логістичних операцій та посилення конкурентного середовища. За таких умов ефективність менеджменту безпосередньо залежить від якості організації системи внутрішнього контролю операційної діяльності, здатної забезпечити своєчасне виявлення ризиків, попередження порушень та підтримку економічної безпеки підприємства.

У сучасній науковій та міжнародній практиці застосовуються різні методики контролю операційної діяльності торговельних підприємств, які відрізняються за підходами до оцінювання ризиків, організації контрольних процедур, рівнем автоматизації та орієнтацією на попередження порушень. Проведений аналіз наукових публікацій дозволяє виділити наступні методики внутрішнього контролю: традиційна документальна, ризик-орієнтована, цифрова, штучного інтелекту (AI-driven) та ESG-орієнтована методологія.

Найбільш поширеною, на думку вчених, є традиційна документальна методика контролю, яка базується на перевірці первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, інвентаризації товарних запасів та контролі правильності оформлення господарських операцій. Основними методами при застосуванні зазначеного підходу є: суцільна або вибіркова перевірка документів; інвентаризація; зустрічні звірки; арифметичний контроль; нормативно-правова перевірка операцій. Основна перевага даної методики полягає у простоті організації контрольних процедур та нормативній відповідності, що дає можливість підтвердження достовірності облікових

даних. Проте, поряд із простотою проведення, традиційний контроль має низку недоліків, які в першу чергу орієнтовані на виявлення вже здійснених порушень, що спричиняє низький рівень оперативності та значну залежність від людського впливу. Таким чином, традиційний метод контролю є недостатньо ефективним в умовах електронної комерції та цифрових операцій, які все більше набирають обертів у сучасній торгівлі, та значно обмежує можливість виявлення складних шахрайських схем.

Ризик-орієнтована методика контролю (Risk-based control) набула активного впровадження на сучасних вітчизняних та міжнародних торговельних підприємствах. Дана методика передбачає застосування досить ефективних контрольних інструментів, зокрема, ідентифікацію ризиків, оцінювання ймовірності порушень, формування карти ризиків, визначення пріоритетних зон контролю, концентрацію контрольних процедур на найбільш ризикових операціях. Перелічені інструменти контролю є сучасними і надають ряд переваг, які в першу чергу стосуються орієнтації на попередження порушень, а не після їх виявлення. Такий підхід впливає позитивно на ефективність використання ресурсів контролю, підвищення оперативності управлінських рішень та можливість адаптації до змін зовнішнього середовища. Чинники, які дещо стримують тенденцію ефективного застосування такого підходу, полягають у складності формування системи оцінювання ризиків та потреби у висококваліфікованому персоналі, який би досягнув складні передбачення.

Підхід цифрового контролю базується на використанні методики безперервного аудиту та безперервного моніторингу (Continuous auditing та continuous monitoring). Методика цифрового контролю передбачає безперервний моніторинг операційної діяльності в режимі реального часу. Контроль здійснюється автоматизовано за допомогою ERP-систем, CRM-платформ, цифрових систем моніторингу, інструментів аналізу даних (data analytics tools). Ефект такого підходу демонструється через оперативне виявлення аномалій, мінімізацію ризику не виявлення порушень, безперервний автоматизований контроль великого масиву операцій; можливість моніторингу процесів електронної комерції. Недостатність застосування на вітчизняних торговельних підприємствах обумовлена значними витратами на цифрову інфраструктуру, потребою у кіберзахисті, ймовірністю ризиків помилок алгоритмів.

Найсучаснішою методикою є система керування контролем на базі штучного інтелекту (AI-powered control systems), яка використовує інноваційні технології та інструменти машинного навчання, прогнозу аналітику, автоматизовані системи виявлення аномалій, поведінкову аналітику. Зазначені технології є надсучасними і дозволяють у режимі реального часу прогнозувати ризики, автоматично виявляти шахрайські операції, аналізувати поведінкові моделі персоналу, виявляти нетипові транзакції, здійснювати контроль у системі менеджменту торговельного підприємства найбільш ефективно. За допомогою штучного інтелекту досягається високий рівень автоматизації, що мінімізує вплив людського

фактора. Також значно підвищується здатність аналізувати великі масиви даних. Описана система має ризики прояву алгоритмічної упередженості, що не виключає переваги людського інтелекту і потреби постійного втручання персоналу, тобто періодичного тестування самих систем штучного інтелекту.

ESG-орієнтована методологія контролю (ESG-oriented control methodology) є також інноваційною тенденцією, що демонструє інтеграцію ESG-ризиків у систему внутрішнього контролю торговельних підприємств. Дана методика передбачає контроль екологічних ризиків, комплаєнс-контроль, контроль корпоративної етики та кібербезпеки, що забезпечує прозорість бізнес-процесів. Міжнародна практика також доводить, що ESG-орієнтована методологія контролю дозволяє підвищити інвестиційну привабливість підприємства, мінімізувати репутаційні ризики, забезпечити прозорість діяльності.

Таким чином, сучасні наукові підходи до методики контролю операційної діяльності торговельних підприємств еволюціонують від традиційного документального контролю до інтегрованих цифрових ризик-орієнтованих систем. Найбільш перспективними напрямками розвитку є штучний інтелект, безперервний моніторинг, поведінковий аналіз та ESG-орієнтована методологія контролю. Ефективна система внутрішнього контролю повинна поєднувати превентивний характер контролю, цифрові технології та адаптивне управління ризиками.

Операційна діяльність торговельного підприємства характеризується значною кількістю господарських операцій, високою швидкістю товарообігу, багатоканальністю продажів, використанням автоматизованих систем обліку та складністю логістичних процесів. Це обумовлює формування значної кількості ризикових зон, які потребують постійного контролю та моніторингу.

Обґрунтування проблемності окремих ділянок контролю операційної діяльності торговельних підприємств базується на високому рівні ризику викривлення інформації, значній кількості господарських операцій, складності їх документального підтвердження, наявності людського фактора та значній імовірності шахрайських дій. Саме тому найбільш ризиковими та проблемними ділянками внутрішнього контролю у торговельній діяльності залишаються операції з готівкою, списання товарів, повернення товарів, інвентаризація товарних запасів, закупівельні операції, онлайн-продажі та маркетингові бонусні програми (табл. 1).

Операції з готівкою традиційно належать до найбільш ризикових через високий рівень ймовірності привласнення коштів, несанкціонованого

вилучення готівки, приховування виручки, проведення необлікованих продажів та маніпулювання касовими документами.

Особливо актуальними є ризики в умовах використання автоматизованих POS-систем та онлайн-касових сервісів, де можливими є несанкціоновані зміни електронних даних або маніпулювання транзакціями.

Проблемність контролю операцій зі списання товарів обумовлена можливістю приховування нестач, крадіжок, псування продукції або фіктивного документального оформлення втрат. У практиці торговельних підприємств саме списання часто використовується як механізм прихованого виведення товарів або маскування розкрадань.

Особливо складним залишається контроль повернення продукції. У сфері електронної комерції ризики повернення продукції значно зростають через дистанційний характер продажів та складність фізичної перевірки товару. У міжнародній практиці саме "шахрайство з поверненням" вважається одним із найбільш поширених видів шахрайства у торговельній діяльності.

Інвентаризація товарних запасів також належить до найбільш проблемних ділянок контролю. Крім зазначеного у таблиці 1, ризики формуються через формальний характер проведення інвентаризації, недостатню автоматизацію складського обліку, слабкий контроль доступу до складів, можливість маніпулювання даними інвентаризаційних описів.

Закупівельні операції є однією з найбільш корупційно ризикових ділянок діяльності торговельних підприємств. Відповідно, ідентифікація ймовірних ризиків є індивідуальною для кожного торговельного підприємства і потребує належного аналізу задля попередження негативних наслідків. Також особливо небезпечними є ризики недостатнього контролю операцій із пов'язаними сторонами та відсутність належного комплаєнс-контролю закупівельної діяльності.

Онлайн-продажі формують нову категорію ризиків, пов'язаних із цифровізацією торгівлі. У сучасних умовах значно зростає ризик AI-based fraud та використання автоматизованих бот-систем для маніпулювання онлайн-продажами. Операції з маркетинговими бонусами, дисконтними програмами та програмами лояльності також залишаються одними з найскладніших для контролю в системі операційного менеджменту. Саме через бонусні програми часто здійснюються приховані маніпуляції з цінами, несанкціоноване надання знижок та приховане виведення коштів.

**Обґрунтування проблемності окремих ділянок контролю операційної діяльності
торговельних підприємств**

№ з/п	Проблемні ділянки контролю	Причина ризиковості
1	Операції з готівкою	1) велика кількість касових операцій; 2) високий рівень впливу людського фактора; 3) недостатній контроль касової дисципліни; 4) можливість тимчасового використання готівкових коштів персоналом; 5) ризики фіктивного повернення коштів покупцям
2	Операції списання товарів	1) списання товарів із коротким терміном придатності; 2) відсутності належного документального підтвердження; 3) недостатнього контролю причин списання; 4) змови матеріально відповідальних осіб
3	Операції з повернення товарів	1) фіктивні повернення товарів; 2) повторне проведення повернення; 3) повернення товару без фактичного надходження на склад; 4) підміна товарів; 5) маніпулювання системами лояльності
4	Інвентаризація товарних запасів	1) значний асортимент товарів; 2) висока швидкість товарообігу; 3) складність логістичних процесів; 4) ризики пересортиці; 5) помилки в системі первинного обліку; 6) несвочасне відображення руху товарів у системах обліку
5	Закупівельні операції	1) змова з постачальниками; 2) завищення закупівельних цін; 3) закупівля неякісної продукції; 4) фіктивні постачальники; 5) дублювання закупівель; 6) конфлікт інтересів персоналу
6	Онлайн-продажі	1) кібершахрайство; 2) маніпулювання електронними замовленнями; 3) несанкціоновані зміни цін; 4) втручання у платіжні системи; 5) ризики витоку персональних даних; 6) фіктивні замовлення; 7) шахрайські транзакції
7	Маркетингові бонусні програми	1) складність алгоритмів нарахування бонусів; 2) значний обсяг автоматизованих операцій; 3) можливість подвійного використання бонусів; 4) фіктивне накопичення бонусних балів; 5) маніпулювання дисконтними програмами; 6) недостатній контроль доступу до CRM-систем

Джерело: авторська розробка

Таким чином, зазначені ділянки контролю характеризуються високим рівнем операційного ризику, складністю контрольних процедур, значною кількістю господарських операцій та високою ймовірністю не виявлення порушень. Це вкотре підтверджує й обумовлює необхідність впровадження системи внутрішнього контролю на основі ризиків, автоматизованого моніторингу, систем штучного інтелекту для забезпечення ефективного контролю операційної діяльності торговельних підприємств.

Особливої актуальності набувають ризики шахрайства та не виявлення порушень у сфері електронної комерції, маніпулювання електронними даними, подвійного проведення операцій, фіктивного повернення товарів, несанкціонованих змін у базах даних та викривлення аналітичної інформації. Як показало анкетування облікових працівників торговельних підприємств, у сучасних умовах значно зростають

ризики не виявлення порушень унаслідок: формального характеру контрольних процедур; недостатнього рівня автоматизації контролю; недостатнього розмежування повноважень між учасниками торговельного процесу; впливів людського фактора; недостатнього професійного скептицизму; кіберризиків; використання AI-технологій без належного контролю. Міжнародний досвід контролю торговельних підприємств також доводить ефективність превентивного підходу до внутрішнього контролю, відповідно до якого система внутрішнього менеджменту повинна бути орієнтована не лише на виявлення вже здійснених порушень, а насамперед на їх попередження. Міжнародний досвід свідчить, що сучасні системи внутрішнього контролю дедалі активніше використовують прогнозу аналітику, виявлення шахрайства на основі штучного інтелекту, системи внутрішнього менеджменту, які інтегровані з ERP,

постійний моніторинг блокчейну та інноваційні технології хмарного контролю. Враховуючи ефективність міжнародного досвіду, вважаємо, що сучасна вітчизняна система внутрішнього контролю торговельного підприємства повинна формуватися на основі ризик-орієнтованого підходу.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що сучасна система контролю операційної діяльності торговельного підприємства функціонує в умовах суттєвого зростання операційних, цифрових та кіберризиків, що обумовлено розвитком електронної комерції, автоматизацією бізнес-процесів, інтеграцією ERP- та CRM-систем, використанням AI-технологій та високою динамічністю торговельних операцій. Доведено, що традиційні методики внутрішнього контролю вже не забезпечують належного рівня попередження порушень та потребують трансформації відповідно до сучасних міжнародних тенденцій управління на основі ризиків та цифрових систем внутрішнього контролю.

Встановлено, що найбільш ризиковими та проблемними ділянками контролю торговельної діяльності залишаються операції з готівкою, списання товарів, повернення продукції, інвентаризація товарних запасів, закупівельні операції, процеси електронної комерції та операції з маркетинговими бонусами. Обґрунтовано, що саме ці операції характеризуються високим рівнем ризику шахрайства, значною кількістю господарських операцій, складністю документального підтвердження та підвищеною ймовірністю не виявлення порушень.

Дослідженням встановлено, що ефективна система внутрішнього контролю повинна бути орієнтована не лише на виявлення порушень, а передусім на їх попередження шляхом формування адаптивної превентивної системи керування. Доведено доцільність використання методології внутрішнього контролю на основі ризиків, безперервного аудиту, автоматизованих систем моніторингу, аналітики даних та виявлення аномалій на основі штучного інтелекту у системі менеджменту торговельних підприємств.

Обґрунтовано необхідність інтеграції внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, комплаєнс-контролю, цифрового моніторингу та систем управління ризиками в єдину систему управління контролем.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі пов'язані з розвитком системи внутрішнього контролю на основі штучного інтелекту, удосконаленням методики комплаєнс-контролю, дослідженням кіберризиків у системі внутрішнього контролю, розробкою адаптивних цифрових моделей управління ризиками, дослідженням поведінкових аспектів внутрішнього контролю, формуванням інтегрованих систем управління цифровою відповідністю в умовах цифрової трансформації економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дроздова О. Г. Бухгалтерський облік і контроль руху товарів: організація і методика : дис. ...

канд. екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житомир, 2013. 189 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/991>.

2. Кащена Н. Б., Носач Н. М., Чміль Г. Л. Інформаційне забезпечення управління реалізацією товарів в підприємствах торгівлі: обліково-аналітичний аспект : монографія. Харків : ФОП Іванченко І. С., 2022. 258 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/56848>.

3. Копчикова І. Внутрішній контроль у системі управління товарними втратами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 5. С. 130-142. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FLA=&2_S21STR=uazt_2018_5_11.

4. Куцик П. О., Бачинський В. І., Полянська О. А. Управлінський облік операційної діяльності підприємств оптової торгівлі : монографія / за ред. Куцика П.О. Львів : Видавництво Растр-7, 2015. 312 с. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Kucik/Docs/K4_Optova_torgivlia.pdf.

5. Куцик П. О., Марценюк Р. А., Макарук Ф. Ф., Чік М. Ю. Інтегрована система обліку і внутрішнього контролю в управлінні ринками : монографія. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. 280 с.

6. Медвідь Л. Г., Хариневич-Яворська Д. О. Організаційно-методичні аспекти внутрішнього контролю діяльності торговельних підприємств у конкурентному середовищі. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_11_45.

7. Пантелеев В. П. Концепція внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств: методологія, організація, розвиток : автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. К., 2009. 40 с.

8. Пристемський О. С., Сакун А. Ж. Теоретико-методологічні аспекти обліку товарних операцій на підприємствах торгівлі. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. №1 (Вип. 47). С. 164-175.

9. Тарасюк М. В. Контролінг в управлінні торговельними мережами: теорія, методологія, практика : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 548 с. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/about>.

10. Яремко І. Інформаційна функція обліку і внутрішнього контролю в управлінні операційною діяльністю торговельних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-110>.

REFERENCES

1. Drozdova, O. H. (2013), *Bukhhalterskyi oblik i kontrol rukhu tovariv: orhanizatsiia i metodyka : dys. ...* kand. ekon. nauk : 08.00.09 – bukhalterskyi

oblik, analiz ta audyt (za vydamy ekonomichnoi diialnosti), Zhytomyr, 189 s., available at: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/991>.

2. Kashchena, N. B., Nosach, N. M. and Chmil, H. L. (2022), Informatsiine zabezpechennia upravlinnia realizatsiieiu tovariv v pidpriemstvakh torhivli: oblikovo-analitychnyi aspekt : monohrafiia, FOP Ivanchenko I. S., Kharkiv, 258 s., available at: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/56848>.

3. Kopchukova I. (2018), Vnutrishnii kontrol u systemi upravlinnia tovarnymy vtratamy, *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, № 5, s. 130-142, available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=uazt_2018_5_11.

4. Kutsyk, P. O., Bachynskyi, V. I. and Polianska, O. A. (2015), Upravlinskyi oblik operatsiinoi diialnosti pidpriemstv optovoi torhivli : monohrafiia / za red. Kutsyka P.O., Vydavnytstvo Rastr-7, Lviv, 312 s., available at: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Kucik/Docs/K4_Optova_torgivlia.pdf.

5. Kutsyk, P. O., Martseniuk, R. A., Makaruk, F. F. and Chik, M. Yu. (2020), Intehrovana systema obliku i vnutrishnoho kontroliu v upravlinni ryunkamy : monohrafiia, Vydavnytstvo Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu, Lviv, 280 s.

6. Medvid, L. H. and Kharynovych-Yavorska, D. O. (2014), Orhanizatsiino-metodychni aspekty vnutrishnoho kontroliu diialnosti torhovelnykh

pidpriemstv u konkurentnomu seredovyshchi, *Efektivna ekonomika*, № 11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_11_45.

7. Panteleiev, V. P. (2009), Kontsepsiia vnutrishnohospodarskoho kontroliu diialnosti pidpriemstv: metodolohiia, orhanizatsiia, rozvytok : avtoref. dys... d-ra ekon. nauk: 08.00.09 – bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt / Derzhavna akademiia statystyky, obliku ta audytu Derzhkomstatu Ukrainy, K., 40 s.

8. Prystemskyi, O. S. and Sakun, A. Zh. (2023), Teoretyko-metodolohichni aspekty obliku tovarnykh operatsii na pidpriemstvakh torhivli, *Zbirnyk naukovykh prats TDATU imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky)*, №1 (vyp. 47), s. 164-175.

9. Tarasiuk, M. V. (2010), Kontrolinh v upravlinni torhovelnykh merezhamy: teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia, Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, K., 548 s., available at: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/about>.

10. Yaremko I. (2025), Informatsiina funktsiia obliku i vnutrishnoho kontroliu v upravlinni operatsiinoiu diialnistiu torhivelnykh pidpriemstv, *Ekonomika ta suspilstvo*, № 73. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-110>.

Стаття надійшла: 12.03.2026

Стаття прийнята: 09.04.2026

Стаття опублікована: 19.05.2026